

УДК 338.439.4:637.1/.5]:330.131.5](477.41/.42)(045

Лопанчук А.А.,

аспірант кафедри економіки підприємства ім. проф. Романенка
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Формування економічної ефективності виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся

У статті досліджено формування економічної ефективності виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся. Проаналізовано вплив формування собівартості та ціни реалізації на продукцію скотарства у прибуткових і збиткових підприємствах зони Полісся. На основі усунення всіх негативних чинників, які впливають на зниження економічної ефективності виробництва молока та яловичини запропоновано пропозиції щодо їх підвищення.

Ключові слова: економічна ефективність, виробництво, продукція скотарства, собівартість, рівень рентабельності, збитковість, ціна.

Актуальність теми. Галузь скотарства є однією з головних галузей тваринництва України, так як забезпечує населення високоякісними продуктами харчування: молоком та яловичиною. Вона має значний вплив на економіку всього агропромислового комплексу, тому вимагає обґрунтування практичних кроків подальшого її розвитку.

Проблема ефективності виробництва продукції скотарства одна з основних в економіці, тому є предметом постійного дослідження світової економічної науки. Отже, враховуючи сучасний стан розвитку скотарства в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся, першочерговим завданням є підвищення ефективності виробництва молока та яловичини.

Мета статті. Дослідити формування економічної ефективності виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням ефективного виробництва продукції скотарства займалися і займаються такі вітчизняні та зарубіжні вчені: В.Г. Андрійчук, П.І. Гайдуцький, П.С. Березівський, В.І. Бойко, М.М. Ільчук, В.П. Ситник, В.П. Мертенс, В.Я. Месель-Веселяк, М.Д. Янків, Г.В. Черевко, Л.В. Молдаван, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, Р.І. Тринько та багатьох інших. Переважна більшість їх робіт охоплюють питання, що стосуються економічної ефективності виробництва продукції скотарства. Проте існує необхідність вирішення сукупності питань, пов'язаних з розвитком та підвищенням економічної ефективності виробництва в сільськогосподарських підприємствах, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Ефективність виробництва – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу [2, с. 449].

Ефективність виробництва є складним та багатогранним явищем, яке вимагає органічного поєднання і взаємодії щонайменш чотирьох факторів – основних засобів, предметів праці, робочої сили та землі. Тож, будь-яке виробництво передбачає витрати певних ресурсів і одержання позитивних результатів [3].

Під економічною ефективністю також слід розуміти ефективний розвиток кожної зі сфер суспільного відтворення (безпосереднього виробництва, обміну, розподілу і споживання), або народногосподарську ефективність, нерозривно пов'язану з рухом сукупного суспільного продукту, тобто ефективність виробництва цього продукту, ефективність його обміну тощо. В загальному вигляді вона визначається співвідношенням між результатами господарської діяльності підприємства і витратами виробничих ресурсів (матеріальними, трудовими та фінансовими) [1].

Ефективність виробництва продукції скотарства це істотне збільшення виробництва високоякісної продукції з найменшими витратами на одиницю продукції на основі повного використання ресурсів [4].

Найважливішим показником ефективності виробництва продукції скотарства є рівень рентабельності, який показує об'єктивну оцінку господарської діяльності товаровиробників.

Аналіз економічної ефективності виробництва продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах зони Полісся протягом досліджуваного періоду свідчить про нестабільну економічну ситуацію в галузі.

Досліджуючи стан економічної ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся (табл. 1) встановлено, що у 2014 р. виробництво молока збільшилося на 14,6% проти 2010 року. Частка його в загальному обсязі виробництва сільськогосподарських підприємств також зросла на 0,5%.

Таблиця 1

Формування економічної ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся

Показники	Роки					2014 р. у % до 2010р.
	2010	2011	2012	2013	2014	
Виробництво молока, тис. т	395,8	421,6	437,9	446,7	453,5	114,6
Частка в загальному обсязі виробництва с.-г підприємств, %	90,6	95,7	87,5	90,9	91,1	100,5
Частка в загальному обсязі виробництва усіх категорій підприємств, %	11,1	12,1	12,3	12,4	12,7	114,0
Виробництво молока на 100 га с.-г. угідь, ц	194	209	210	196	190	97,9
Собівартість вир-ва 1 ц, грн	186,03	218,99	223,12	259,96	280,98	151,0
Повна собівартість 1 ц, грн	207,47	250,25	248,83	285,18	315,29	152,0
Середня ціна реалізації 1 ц, грн	250,21	303,49	255,62	335,62	358,50	143,3
Середня ціна реалізації 1 ц з урахуванням дотацій, грн	296,59	306,12	278,14	361,77	378,03	127,5
Кількість реалізованої продукції, тис. т	340,84	370,65	388,21	398,01	409,49	120,1
Товарність, %	86,1	87,9	88,7	89,1	90,3	104,9
Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн	145647	197366	26357	200764	176955	121,5
Рівень рентабельності (збитковості), %	20,6	21,3	2,7	17,7	13,7	66,5

Для сільськогосподарських підприємств основним каналом збуту виробленого молока залишаються переробні підприємства. Збільшення обсягів виробництва молока позитивно позначилося на обсягах його реалізації. Так, у 2014 р. кількість реалізованої продукції збільшилася на 20,1 % порівняно з 2010 роком.

Збільшення виробничих витрат внаслідок подорожчання кормів та зростання цін на паливно-мастильні матеріали стало причиною росту собівартості молока. Так, повна собівартість 1 ц молока у 2014 р. зросла на 52,0% проти 2010 року. Тому, для зниження собівартості даної продукції необхідно дотримуватися ощадливого використання ресурсів, у тому числі енергоносіїв.

Рівень середніх цін на продукцію має також важливий вплив на рентабельність молока. Так, середня ціна реалізації 1 ц молока з урахуванням дотацій зросла на 27,5% і становила у 2014 р. 378,03 грн. Отже, в основному збільшення середніх реалізаційних цін дало можливість сільськогосподарським підприємствам зони Полісся у 2014 р. утримувати рентабельність галузі на рівні 13,7 відсотків.

Дослідження стану економічної ефективності виробництва приросту великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся (табл. 2.) свідчить про збільшення середньодобового приросту врх. Так, даний показник в 2014 р. зріс на 30,1%

проти 2010 року. Заходи щодо подальшого підвищення продуктивності худоби дадуть можливість сільськогосподарським підприємствам зони Полісся дещо стабілізувати ситуацію із виробництвом м'яса і вже в наступних роках зменшити збитковість виробництва, яка в 2014 р. становила - 35,2%.

Таблиця 2

Формування економічної ефективності виробництва приросту врх в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся

Показники	Роки					2014 р.у % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	
Середньодобовий приріст врх, г	396,1	416,3	444,0	441,9	515,3	130,1
Одержано приросту врх, тис. т	32,7	33,0	31,6	32,0	32,2	98,6
Частка в загальному обсязі виробництва у с.-г підприємств, %	82,3	85,4	77,5	77,5	88,7	107,8
Частка в загальному обсязі виробництва господарств усіх категорій, %	16,1	16,1	15,2	15,8	17,7	110,0
Частка яловичини в загальному обсязі виробництва м'яса всіх видів, %	16,5	14,9	12,6	11,5	11,0	66,3
Собівартість вир-ва 1 ц, грн	1613,74	1764,18	2046,68	2208,02	2256,85	139,9
Повна собівартість 1 ц, грн	1344,20	1517,35	1782,67	1784,90	2162,90	160,9
Середня ціна реалізації 1 ц, грн	873,22	1199,79	1245,70	1045,95	1402,39	160,6
Середня ціна реалізації 1 ц з урахуванням дотацій, грн	977,37	1259,62	1298,91	1134,24	1439,62	147,3
Кількість реалізованої продукції, тис.т	44,5	43,3	34,3	45,8	39,9	89,8
Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн	-209446	-137463	-184338	-338691	-303701	145,0
Рівень рентабельності (збитковості), %	-35,0	-20,9	-30,1	-41,4	-35,2	100,6

Частка яловичини в загальному обсязі виробництва м'яса всіх видів у 2014 р. становила лише 11,0%, проти 2010 р. – 16,5%. Собівартість виробництва 1 ц приросту врх за аналізований період зросла на 39,9% і у 2014 р. становила 2256,85 грн.

Оцінюючи середню ціну реалізації 1 ц приросту врх варто відмітити її збільшення на 60,6% у 2014 р. проти 2010 року. Саме несприятлива цінова ситуація зумовлює значний спад виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах, адже в більшості аграрних підприємств його виробництво залишається збитковим через низькі ціни реалізації. Галузь надалі залишається збитковою, так як реалізаційні ціни не відшкодовують витрат на виробництво продукції. Тому виробники і втрачають інтерес до даної галузі.

Канали реалізації мають також важливий вплив на формування економічної ефективності виробництва продукції. У 2014 р. в структурі реалізації м'яса переробні підприємства займали близько 75%, що менше на 10,2% порівняно з 2010 роком.

Дослідивши стан економічної ефективності виробництва приросту великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся констатуємо, що галузь м'ясного скотарства перебуває в зоні суцільної збитковості, рівень якої в 2014 р. склав – 35,2%. Отже, основною перешкодою на шляху отримання прибутку для сільськогосподарських виробників і надалі залишається висока невідповідність між собівартістю продукції та ціною її реалізації.

Існує багато припущень, що причиною збитковості галузі скотарства є низький рівень господарювання та ведення виробництва. Підтвердженням цього є дані представлені в

табл. 3, які вказують на те, що відхилення продуктивності тварин у бік зниження збиткових підприємств порівняно з прибутковими є свідченням низького рівня господарювання.

Таблиця 3

Формування собівартості та ціни реалізації на продукцію скотарства у прибуткових і збиткових підприємствах зони Полісся

Показник	Група підприємств	Молоко					Приріст врх				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Частка підприємств	Прибуткові	58,1	66,9	47,8	64,7	66,9	10,8	19,9	18,9	10,1	18,6
	Збиткові	41,9	33,1	52,2	35,3	33,1	89,2	80,1	81,1	89,9	81,4
Продуктивність	Прибуткові	3624	3646	4208	4260	4463	419	445	459	427	513
	Збиткові	2507	2398	3124	2597	3720	388	403	437	436	504
Собівартість 1 ц, грн.	Прибуткові	191,96	239,36	219,73	269,98	282,73	864	1094	1188	979	1252
	Збиткові	259,51	322,55	296,34	370,56	416,90	1410	1645	1933	1895	2397
Ціна 1 ц, грн.	Прибуткові	261,13	307,44	260,49	340,24	361,23	986	1314	1355	1155	1506
	Збиткові	213,54	277,30	247,67	309,63	349,97	858	1165	1218	1031	1376

Так, у 2014 р. спостерігається суттєве відхилення продуктивності худоби у прибуткових підприємствах порівняно зі збитковими. Прибутковим підприємствам вдалося досягти середніх надоїв молока понад 4000 кг за рік, а середньодобового приріст великої худоби збільшити до 513 г.

Аналіз собівартості продукції свідчить, що високі витрати виробництва не дають можливості збитковим господарствам даної зони досягти собівартості продукції на рівні прибуткових підприємств. Так, собівартість 1 ц молока за досліджуваний період у прибуткових підприємствах коливається в межах 190-283 грн., а в збиткових 260-420 грн. Щодо собівартості 1 ц приросту врх, то цей показник в прибуткових господарствах знаходиться в межах від 865 до 1252 грн., відповідно в збиткових від 1410 до 2397 грн.

Досліджуючи рівень реалізаційних цін у рентабельних і нерентабельних підприємствах виявлено помітне їх відставання у збиткових підприємствах порівняно з прибутковими. Так, у господарствах зони Полісся у 2014 р. ціна реалізації 1 ц молока в прибуткових і збиткових підприємствах коливалася в межах 10%. Ситуація щодо ціни реалізації 1 ц приросту врх є аналогічною, різниця в ціні в 2014 р. була в межах 12%. Відсутність налагодженої системи збуту продукції скотарства та низька її якість є однією з причин відставання цін у збиткових підприємствах порівняно з прибутковими.

Отже, рівень господарювання та ведення господарства є важливими чинниками формування економічної ефективності виробництва. Саме нові підходи до реалізації продукції, підвищення механізму трудової й підприємницької мотивації, використання ресурсозберігаючих технологій та покращення економічної роботи на підприємствах дасть можливість підвищити рівень господарювання галузі і досягти ефективного виробництва продукції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, оцінивши економічну ефективність продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся дійшли висновку, що дана галузь знаходиться в нестабільній економічній ситуації.

Головними причинами зниження ефективності виробництва продукції скотарства вважаємо наступні: зменшення поголів'я тварин та зниження їх продуктивності, зростання виробничої собівартості одиниці продукції, незабезпеченість високоякісними кормами, недостатній рівень зооветеринарної та племінної роботи, відсутність державної підтримки галузі скотарства та низька прибутковість виробництва.

Отже, врахування та усунення перерахованих причин дасть можливість товаровиробникам вийти на новий рівень виробництва, підвищити якість та конкурентоспроможність продукції і на цій основі забезпечити високу її ефективність.

Література:

1. Біттер О.А. Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах: Монографія / О.А. Біттер, Г.В. Ковальова, О.В. Мазуренко – м. Іванно-Франківськ: Галицька Академія, 2011. – С.184.
2. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С. Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.

3. Саблук П.Т. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: Практ. посібник / За ред. П.Т. Саблука. - К.: ІАЕ, 2000. – 348с.
4. Козак В. Г. Аналіз фінансового стану акціонерного товариства / Козак В. Г., Козак Г. Я. – К.: Аграр. наука, 2000. – 172 с.

Лопанчук А.А., аспірант кафедри економіки підприємства ім. проф. Романенка Національного університету біоресурсів і природопольовання України

Формирование экономической эффективности производства продукции скотоводства на сельскохозяйственных предприятиях зоны Полесья. В статье исследовано формирование экономической эффективности производства продукции скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях зоны Полесья. Проанализировано влияние формирования себестоимости и цены реализации на продукцию скотоводства в прибыльных и убыточных предприятиях зоны Полесья. На основе устранения всех негативных факторов, влияющих на снижение экономической эффективности производства молока и говядины предложено предложения по их повышению..

Ключевые слова: экономическая эффективность, производство, продукция скотоводства, себестоимость, уровень рентабельности, убыточность, цена.

Lopanchuk A.A., Post-graduate student of business economics chair name after prof. Romanenko of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Formation of economic efficiency of production of cattle breeding on agricultural enterprises in Polissya area. The formation of economic efficiency of cattle production on farms in Polissya area is studied. The influence of the formation of the cost price and the selling price for the products of cattle breeding in the profitable and unprofitable agricultural enterprises in Polissya area is analyzed. On the basics of the elimination of all negative factors affecting the decrease in economic efficiency of milk and beef the proposals for their improvement are proposed

Key words: economic efficiency, production, cattle breeding production, cost, profitability, losses, price.

УДК 364.35:005.591.4](477)(045)

Туголуков С.І.

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів АПСВТ

Стратегічні підходи до реформування пенсійної системи України

В статті аналізуються відмінності соціального страхування від соціального забезпечення; наголошується, що принцип соціальної справедливості повинен стати наріжним каменем стратегічного реформування пенсійної системи. З метою підвищення ефективності пенсійного реформування пропонується більш повне врахування економічних та демографічних тенденцій, що спостерігаються, врахування інтересів громадян та бізнесу; наголошується на необхідності комплексного підходу до державної стратегії розвитку заробітної плати та пенсійного страхування.

Ключові слова: соціальне страхування, соціальна справедливість, пенсійна система, пенсійна реформа, економічні та демографічні умови, інтереси громадян, інтереси бізнесу, заробітна плата, Накопичувальний фонд, дефіцит бюджету Пенсійного фонду, пенсійна стратегія.

Вступ. У сучасному світі реформування пенсійної системи належить до пріоритетних напрямів соціально-економічної політики. Мінливість економічного середовища, демографічне старіння населення, поступове збільшення тривалості навчання і, відповідно, пізніший вік виходу на ринок праці зумовлюють постійну актуальність пенсійної реформи. При цьому пенсійна політика потребує постійного коригування не лише з огляду на поточну ситуацію, а й з урахуванням довгострокової перспективи.

Прийняття Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення» започаткувало пенсійну реформу, покликану зменшити загострення сучасних суперечностей у цій сфері, забезпечити підвищення пенсій особам похилого віку, поновити зв'язок розмірів пенсій із заробітком, а також